

ถอดบทเรียน การพัฒนาวิชาการสายรับใช้สังคม โดยมหาวิทยาลัยนาร์ออง : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

ปรับการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

มหาวิทยาลัยมหิดลได้มีการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดและคำชี้แนะเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาจากพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งทำให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่ได้ทำมาก่อนหน้านี้ควรได้รับการเปลี่ยนแปลง

ใจความสำคัญซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ได้ชี้แนะ คือ การศึกษาต้องพัฒนาคนโดยรวม กล่าวคือ พัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ดำเนินชีวิตได้ดีงาม มีความสุข และอยู่กับสังคม ธรรมชาติแวดล้อมอย่างเกื้อกูล) ขณะเดียวกันต้องสามารถนำความรู้หรือเครื่องมือที่ได้จากวิชาชีพ/วิชาเฉพาะไปช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคม สิ่งนี้นำไปสู่การดำเนินงานของคณะกรรมการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยนำเป้าหมายการพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีจุดเน้นสำคัญ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบ active learning เน้นกิจกรรมลงมือปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงโดยการทำโครงการ และการจัดกลุ่มการเรียนรู้ที่คณะนักศึกษาจากทุกคณะมาเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งใช้ทีมอาจารย์ร่วมสอน (team teaching) ในกลุ่มย่อย วิธีการดังกล่าวได้นำไปใช้ในการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งจัดให้เป็นรายวิชาบังคับ ๓ รายวิชา คือ มมศท ๑๐๑ การศึกษาทั่วไปเพื่อการพัฒนามนุษย์ มมศท ๑๐๒ สังคมศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และ มมศท ๑๐๓ ศิลปวิทยาการเพื่อพัฒนามนุษย์รวมทั้งหมด ๗ หน่วยกิต

การเรียนการสอนรูปแบบใหม่

นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ จำนวนปีละประมาณ ๓๒๐๐-๓๖๐๐ คน จะถูกจัดกลุ่มโดยใช้ระบบคัดเลือกรายชื่อแบบสุ่ม (random) เพื่อแบ่งเข้าไปเรียนในกลุ่มย่อย ๑๘ กลุ่ม ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้เพื่อนร่วมห้องที่มาจากหลากหลายคณะ แต่ละกลุ่มมีนักศึกษาประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ คน โดยมีอาจารย์จากคณะต่างๆ เข้าร่วมสอนด้วยกัน ๕-๗ ท่านต่อนักศึกษา ๑ กลุ่ม การเรียนการสอนจะไม่เน้นการสอนแบบบรรยาย แต่เน้นให้คิด และทำกิจกรรม นอกเหนือจากการเรียนการสอนและกิจกรรมในห้องเรียนแล้ว ยังได้จัดสรรเวลา ๑๐ ชั่วโมง เพื่อให้นักศึกษาได้วางแผนและจัดการเพื่อทำโครงการร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย (กลุ่มละประมาณ ๑๕ คน)

โครงการที่นักศึกษาทำเป็นการศึกษาเรื่องต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาพบเห็น หรือเป็นเรื่องราวของชุมชนทั้งรอบมหาวิทยาลัยและพื้นที่อื่นๆ การที่กำหนดให้นักศึกษาทำโครงการในรายวิชา เนื่องจากต้องการให้นักศึกษาเข้าใจว่าจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในแต่ละสาขาวิชา ก็คือการนำความรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ดังนั้นจึงต้องให้นักศึกษาทำโครงการเพื่อลงไปสัมผัสกับชุมชน แต่เนื่องจากข้อจำกัดของเวลา และเงื่อนไขต่างๆ โครงการที่นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ดำเนินการจึงเป็นการสัมผัสชุมชนภายในมหาวิทยาลัย หรือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีบางโครงการที่นักศึกษาได้ออกไปสัมผัสกับชุมชนห่างไกลด้วย

ในการทำโครงการ นักศึกษาจะต้องนำเสนอหัวข้อโครงการเพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มคอย

ชี้แนะและให้คำแนะนำว่าโครงการที่นักศึกษานำเสนอมา นั้น ควรปรับปรุงอย่างไรก่อนลงมือทำและมาแนะนำขอความก้าวหน้าเป็นระยะๆ และสรุปผลการทำโครงการ เมื่อทำโครงการเสร็จสิ้นนักศึกษาทุกกลุ่มจะมานำเสนอผลงานเป็นครั้งสุดท้ายซึ่งนับเป็นมหกรรมใหญ่ของมหาวิทยาลัย มีการนำเสนอในรูปแบบโปสเตอร์ของแต่ละโครงการอย่างจริงจังเพื่อให้ศึกษามีความสามารถในการนำเสนออย่างเป็นทางการ โดยมหาวิทยาลัยเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโปสเตอร์ให้กับนักศึกษาแต่ละกลุ่ม มีการคัดเลือกและมอบรางวัลให้โครงการที่มีความโดดเด่น เนื่องจากการทำงานเป็นกลุ่ม นักศึกษาแต่ละคนอาจมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ การให้นักศึกษาทำโครงการอย่างใส่ใจและทำจริง จึงกำหนดกติกาที่สำคัญในการทำและนำเสนอโครงการ คือ ให้นักศึกษาเลือกผู้นำเสนอไว้ล่วงหน้า แต่อาจารย์จะเป็นผู้คัดเลือกหรือชี้ตัวผู้นำเสนอเอง ทำให้ทุกคนในกลุ่มต้องร่วมมือทำโครงการและเตรียมตัวกันอย่างจริงจัง โดยโครงการหลายชิ้นที่เกี่ยวกับปัญหาในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาทำขึ้น ได้ถูกนำมาขยายผลโดยใช้เป็นข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในมหาวิทยาลัยด้วย

เนื่องจากวิชา มมศท ๑๐๑ ไม่ได้เน้นที่ความรู้ แต่เน้นทักษะความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นคะแนนหรือการประเมินนักศึกษาจะไม่ได้มาจากการสอบข้อเขียน แต่มาจากกิจกรรมต่างๆ ที่นักศึกษาทำในชั้นเรียนทั้งรายคนและรายกลุ่ม รวมทั้งการทำโครงการและการนำเสนอผลงาน ในการประเมินพฤติกรรมในชั้นเรียนนั้น ทีมอาจารย์ที่ร่วมสอนในกลุ่มย่อยจะช่วยกันสังเกตและประเมินตามเกณฑ์ที่แจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า เช่น ความตั้งใจ ความร่วมมือในการทำงาน เป็นต้น สำหรับวิชา มมศท ๑๐๒ และ มมศท ๑๐๓ มีการให้คะแนนจากการสอบข้อเขียนประกอบด้วย เนื่องจากเป็นเนื้อหาวิชาที่มีความรู้พื้นฐานทางด้านสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการทำงานกลุ่ม และงานที่มอบหมาย การเรียนการสอนแบบนี้ได้เริ่มใช้กับหลักสูตรระดับปริญญาตรีตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละปีได้นำผลการประเมินจากความเห็นของนักศึกษารวมทั้งข้อคิดเห็นจากทีมอาจารย์ผู้สอนมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยจัดเป็น workshop ทุกปีการศึกษา

กลไกการปรับการเรียนการสอน

เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยที่มีฐานการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการจะปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนในหมวดวิทยาศาสตร์ทั่วไป ให้เกิดรายวิชาใหม่ที่ไม่ได้เน้นไปทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่เป็นรายวิชาที่มุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ จึงจำเป็นต้องลดทอนหน่วยกิตของรายวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ลงไปด้วยซึ่งเป็นเรื่องยากที่แต่ละหลักสูตรจะยอมรับ ดังนั้นจึงต้องมีกลไกในการขับเคลื่อนและการจัดการที่ดี

กระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อให้คณะในสายวิทยาศาสตร์ยอมสูญเสียหน่วยกิตในรายวิชาของตนเองมาหารายวิชาใหม่เกิดขึ้นได้อย่างไร? การเริ่มต้นในปีการศึกษา ๒๕๔๙ มาจากนโยบายของอธิการบดี ซึ่งเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนหมวดวิทยาศาสตร์ทั่วไป ที่นำมาสู่การจัดการและการทำงาน คือ ทีมอาจารย์ประมาณ ๔-๕ ท่านที่อยู่ในคณะกรรมการหมวดวิทยาศาสตร์ทั่วไปโดยการนำของรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิชาชีพเป็นผู้ขับเคลื่อนในการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนเนื้อหา และการนำไปปฏิบัติ และได้เชิญคณะกรรมการหมวดวิทยาศาสตร์ไปทั้งหมด ทีมผู้บริหารหลักสูตรมาพูดคุยร่วมกัน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกคนเห็นด้วยว่าจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และเห็นว่าแนวทางที่พระพรหมคุณาภรณ์ให้ไว้เป็นแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย จากนั้นจึงกำหนดให้รองคณบดีฝ่ายการศึกษาของทุกคณะซึ่งทำงานเชื่อมกับรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการฯ นำประเด็นนี้ไปสร้างความ

เข้าใจนโยบายของมหาวิทยาลัยให้กับอาจารย์ในคณะของตนเองอีกทอดหนึ่ง และให้สรรหาและส่งอาจารย์เข้ามาร่วมทีมสอนในรายวิชา มมศท. ๑๐๑ ในสัดส่วนร้อยละ ๒ คือ หากมีนักศึกษาปีที่ ๑ ของคณะตนเอง ๑๐๐ คน ต้องส่งอาจารย์มาร่วมสอน ๒ คน การดำเนินการเช่นนี้จึงทำให้เกิดทีมอาจารย์ร่วมสอนกว่า ๑๐๐ คน ในแต่ละปี

เนื่องจากเป็นรายวิชาใหม่ และเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ อาจารย์หลายคนจึงยังไม่มั่นใจ และนึกภาพไม่ออกว่าการสอนในแบบใหม่จะออกมาในลักษณะเช่นไร ในเบื้องต้นทีมอาจารย์ซึ่งขับเคลื่อนเรื่องนี้จึงได้จัดทำแผนการสอน และจัดให้มี workshop สำหรับอาจารย์ โดยจัดห้องเรียนจำลองขึ้น และแบ่งพื้นที่ในห้องเป็นสองส่วนโดยกันไว้ด้วยม่าน พื้นที่ส่วนหนึ่งใช้เป็นห้องเรียนที่มีนักศึกษาที่เพิ่งจบปี ๑ มานั่งเรียนจริง และมีทีมอาจารย์ต้นแบบแสดงการสอนจริง ขณะที่พื้นที่ห้องอีกส่วนหนึ่งจัดไว้ให้กลุ่มอาจารย์ที่จะต้องสอนรายวิชานี้ได้นั่งดูการถ่ายทอดโทรทัศน์วงจรปิดที่อาจารย์ต้นแบบกำลังสอนอยู่ เพื่อให้เห็นว่าการสอนในวิชานี้มีรูปแบบอย่างไร ได้ผลออกมาเป็นเช่นไร อาจารย์จะต้องทำอย่างไรบ้าง และปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาเป็นอย่างไร โดยหลังจากจำลองการสอนก็มีการกลับมาพูดคุย ปรึกษาหารือจนอาจารย์ผู้สอนเกิดความมั่นใจ ขณะเดียวกันเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับอาจารย์มากยิ่งขึ้น ทีมอาจารย์ซึ่งขับเคลื่อนเรื่องนี้ยังได้นำข้อเสนอแนะต่างๆ ไปจัดทำคู่มือการสอน (guide book) สำหรับรายวิชานี้อีกด้วย คู่มือเล่มนี้ได้ระบุวิธีการสอนในแต่ละคาบไว้อย่างละเอียด เช่น วัตถุประสงค์ของแต่ละคาบเป็นอย่างไร อาจารย์จะต้องทำอะไรมากบ้าง หรือพูดเนื้อหาประเด็นใด ในช่วงเวลาใดของคาบการเรียนนั้นๆ เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ เป็นต้น

เนื่องจากในแต่ละกลุ่มเป็นการสอนร่วมกันระหว่างอาจารย์ ๕-๗ ท่าน ดังนั้นก่อนการสอนทุกครั้ง อาจารย์ทั้งหมด รวมทั้งอาจารย์ในแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพูดคุยร่วมกันเพื่อเตรียมตัว แบ่งความรับผิดชอบว่าแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในช่วงใดบ้างระหว่างการสอน ขณะเดียวกันหลังการสอน อาจารย์ก็จะกลับมาพูดคุยร่วมกันว่าในแต่ละคาบมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร และแลกเปลี่ยนร่วมกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการสอนในคาบต่อไป

ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา

จากรูปแบบการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไป แม้การเรียนการสอนในลักษณะนี้ยังมีเพียงไม่กี่รายวิชาที่จะทำให้นักศึกษากลายเป็นคนดีได้ในทันที แต่มุมมองจากอาจารย์ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของลูกศิษย์ที่ขึ้นชั้นเรียนในปีที่สูงขึ้นก็มีอยู่ ดังเช่น

- นักศึกษามีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มดีขึ้น มีการเสนอความคิดเห็น และรับฟังเหตุผลของกันและกันมากขึ้น
- นักศึกษามีทักษะในการนำเสนองานได้ดีขึ้นกว่านักศึกษาในรุ่นก่อนหน้า
- นักศึกษากล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น จากแต่ก่อนที่ไม่ค่อยกล้าคิดกล้าทำ
- อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์เห็นว่านักศึกษาเรียบร้อยมากขึ้น รับฟังมากขึ้น
- นักศึกษาตระหนักเทคนิคการแพทย์ ที่ประสบการณ์การเรียนส่วนใหญ่อยู่ในห้องปฏิบัติการก็รู้จักคิดและมองภาพใหญ่แบบองค์รวมมากขึ้น
- นักศึกษาได้เรียนรู้ และทำความรู้จักกับเพื่อนต่างคณะ และรู้จักมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมมากขึ้น

นอกจากทักษะในการทำงานและทักษะส่วนตัวต่างๆที่เพิ่มมากขึ้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาในมหาวิทยาลัย น่าจะเป็นสิ่งที่ตอบโจทย์มหาวิทยาลัยได้อย่างดี เพราะแม้นักศึกษาจะอยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกันแต่จะรู้จักกันเฉพาะกลุ่มของตน มีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนต่างกลุ่มน้อย แต่เมื่อเปลี่ยนรูปแบบการเรียนใหม่ ทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ได้มาเรียนร่วมกับเพื่อนต่างคณะในห้องย่อยและได้ทำโครงการร่วมกัน จึงมีความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนมและเข้าใจในการเรียนที่ต่างสาขาอาชีพที่ฟังพากันได้ จากการที่เคยทำโครงการร่วมกันในชั้นปีที่ ๑ มาแล้ว เมื่อพวกเขามีโอกาสได้กลับมาพบปะหรือได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนต่างคณะอีกครั้งหลังจากแยกย้ายกันไปเรียนในสาขาของตนเอง พวกเขารู้สึกตื่นเต้นและยินดีอย่างมาก สัมพันธภาพเหล่านี้คือสิ่งที่มหาวิทยาลัยคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ในอนาคต เพราะเมื่อพวกเขาจบการศึกษาไปแล้ว และมีโอกาสที่จะทำงานเกี่ยวข้องกัน สัมพันธภาพนี้จะสนับสนุนให้พวกเขาได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่าง เป็นมิตรในการทำงานต่อไปในอนาคต

ผลที่เกิดขึ้นกับอาจารย์และมหาวิทยาลัย

การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อไปถึงนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่ออาจารย์ผู้สอนด้วย เพราะการสอนที่ต้องนำอาจารย์จากทุกคณะมาร่วมกันสอนในรายวิชาเดียวกัน บนรูปแบบเดียวกัน จะต้องมีความเข้าใจในแนวคิดร่วมกันจึงจะเกิดการรวมตัวของอาจารย์ได้ ซึ่งผลที่ได้คล้ายคลึงกับนักศึกษา คือ อาจารย์ต่างคณะได้มีโอกาสทำความรู้จักกันมากขึ้น และเพราะการสอนในรูปแบบใหม่เป็นการสอนแบบทีม อีกทั้งต้องมีการพูดคุยก่อนสอนและหลังสอนเพื่อระดมความคิดในการปรับการสอนให้เหมาะสมกับนักศึกษา สถานการณ์เหล่านี้จึงเปรียบเสมือนเป็นเวทีให้อาจารย์หนุ่มสาวรุ่นใหม่ กับอาจารย์ผู้ใหญ่ ได้มีการแลกเปลี่ยนความเห็น มุมมองและทัศนคติที่มีต่อการสอนในประเด็นต่างๆร่วมกัน เพราะในบางครั้งอาจารย์ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจพฤติกรรมของนักศึกษายุคใหม่มากเท่ากับอาจารย์หนุ่มสาวซึ่งมีวัยใกล้เคียงกับนักศึกษา มากกว่า ขณะที่อาจารย์ผู้ใหญ่ก็มีมุมมองและประสบการณ์ที่ลึกซึ้งซึ่งมากกว่าอาจารย์หนุ่มสาว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันก็จะทำให้อาจารย์สามารถผสมผสานแนวคิดในการปรับและพัฒนาการเรียนการสอนให้ไปสู่รูปแบบที่มีความเหมาะสมกับนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น พร้อมกับบรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชาด้วย

นอกเหนือจากการได้รู้จักและแลกเปลี่ยนมุมมองซึ่งกันและกันแล้ว รูปแบบการสอนแบบทีม ยังทำให้เหล่าคณาจารย์ต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน แม้ว่าจะมีการเตรียมตัวและแบ่งความรับผิดชอบในห้องเรียนมาก่อนเข้าสอนแล้ว แต่ในสถานการณ์การสอนจริงในบางครั้งอาจารย์อาจทำตามแผนการสอนได้ไม่ครบถ้วน ทีมอาจารย์จึงต้องเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาอย่างประนีประนอมเพื่อให้การทำงานร่วมกันดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาจารย์ท่านหนึ่งได้แสดงความเห็นว่า การเรียนการสอนในลักษณะใหม่ยังเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงศักยภาพในตัวนักศึกษาที่อาจารย์ไม่เคยเห็นมาก่อน เนื่องจากการสอนแบบทั่วไป อาจไม่สามารถดึงศักยภาพของเขาออกมาได้ แต่เมื่อนักศึกษาได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรม ได้ลองคิด ลองปฏิบัติ นักศึกษาหลายคนก็สามารถแสดงความคิดและนำเสนอได้อย่างสร้างสรรค์ในแบบที่อาจารย์ไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าจะทำได้ดีเช่นนั้น การเรียนการสอนในลักษณะนี้จึงเป็นการเปลี่ยนมุมมองของอาจารย์ที่มีต่อนักศึกษาไปด้วย

ไม่เพียงเท่านั้น ประเด็นที่น่าสนใจจากการที่อาจารย์ได้สัมผัสผู้เรียนใกล้ชิดมากขึ้น และไม่ต้องกังวลที่

จะต้องสอนในสิ่งที่เป็นวิชาการหรือเน้นความรู้มากนัก คือ อาจารย์ได้ใช้จิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนลูกศิษย์มากขึ้น ได้มีพื้นที่และโอกาสในการสอนสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตที่เด็กรุ่นใหม่มักมองข้าม อย่างเช่น เรื่องการทุจริต อาจารย์ท่านหนึ่งได้สะท้อนว่าเด็กรุ่นใหม่มักมองเห็นว่าการทุจริตในการสอบเป็นเรื่องเล็กน้อย ในโรงเรียนก็ทำกันเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งไม่ได้กระทบต่อชีวิตมากนัก แต่เมื่อมาอยู่ในมหาวิทยาลัยการทุจริตในการสอบเป็นเรื่องใหญ่ การทำสิ่งเหล่านี้จะได้รับผลกระทบอย่างจริงจังและอาจทำลายอนาคตของนักศึกษาเอง ซึ่งหากไม่ได้มีรายวิชา มศศท ๑๐๑ แล้ว ก็คงหาโอกาสสอนและเล่ารายละเอียดให้ลูกศิษย์ในเรื่องเหล่านี้ได้ยาก

จุดที่ควรปรับปรุงเพื่อความยั่งยืน

แม้ว่าการเรียนการสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามแนวทางใหม่จะดำเนินมาจนถึงปีที่ ๕ และเห็นผลที่ดีในหลายด้าน แต่ผู้ร่วมถอดบทเรียนเห็นว่ายังมีอีกหลายจุดที่มหาวิทยาลัยจะต้องปรับปรุงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สร้างคนให้เป็นบัณฑิตอย่างแท้จริงสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผู้ร่วมถอดบทเรียนพบว่าการบริหารการจัดการเรียนการสอนของแต่ละคณะมีความเข้มแข็งมาก แต่การขับเคลื่อนแนวคิดของมหาวิทยาลัยในการจัดการศึกษาในหมวดศึกษาทั่วไปในชั้นปีที่สูงขึ้นยังเป็นจุดอ่อนที่ต้องได้รับการพัฒนา เพราะยังไม่มีประสานงานเพื่อทำให้เกิดระบบหรือหน่วยบริหารจัดการที่เป็นเจ้าภาพกลางอย่างชัดเจน รวมทั้งวิชาหมวดศึกษาทั่วไปของชั้นปีที่ ๑ แม้ว่าจะมีทีมอาจารย์ที่รับผิดชอบอยู่คือคณะกรรมการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป แต่คณะกรรมการฯ จะเป็นผู้กำหนดหรือวางกรอบแนวคิด (concept) ส่วนการดำเนินการจะอาศัยทีมอาจารย์ที่เต็มใจมาช่วยแบบอาสาสมัคร ฉะนั้นหากขาดทีมงานอาสาสมัคร ก็จะหาผู้ที่มาสานต่อได้ลำบาก ดังนั้นเพื่อความยั่งยืน ควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่รองรับการทำงานของวิชาหมวดศึกษาทั่วไปโดยตรงขึ้นมา โดยมีนักวิชาการศึกษาที่มีความสามารถและบริหารจัดการได้อย่างมืออาชีพมาบริหารจัดการ โดยให้ทีมอาจารย์อาสาสมัครรับผิดชอบเฉพาะงานด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาปรับปรุงบทเรียน โดยที่ไม่ต้องวางแผนบริหารทำงานในด้านการจัดการด้วยตัวเองทั้งหมด เป็นต้น ผู้ร่วมถอดบทเรียนเห็นว่าจุดอ่อนในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่หลายมหาวิทยาลัยประสบเหมือนกัน คือ ไม่มีบุคลากรที่เข้าใจบริบททางการศึกษาอย่างลึกซึ้งมาทำหน้าที่บริหารจัดการงานทางด้านศึกษา แต่กลับให้อาจารย์ทำงานในทุกหน้าที่แทนทำให้ได้ผลไม่เต็มประสิทธิภาพ

เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหิดลเห็นความสำคัญในด้านการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนเพื่อให้สามารถเข้าถึงใจของผู้เรียน โดยการสร้างห้องเรียนที่มีบรรยากาศผ่อนคลายจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุขได้ มหาวิทยาลัยจึงได้นำแนวทางจิตตปัญญา มาปรับใช้ โดยให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้เรียนรู้แนวทางดังกล่าว ปัจจุบันได้เกิดกลุ่มอาจารย์ประมาณ ๑๔ ท่านจากคณะต่างๆ ที่เข้าใจและเห็นความสำคัญว่าการสอนที่ใช้ความเข้าใจในตัวนักศึกษาจะสร้างการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่ม “พัฒนาจิตวิญญาณครู” ซึ่งพยายามสร้างความเข้าใจในหมู่อาจารย์ว่าถ้าต้องการให้มหาวิทยาลัยมหิดลสร้างการเรียนรู้ให้นักศึกษาในแบบที่เข้าถึงใจนักศึกษาได้ จะต้องจัดกระบวนการอย่างไร จึงจะเกิดขึ้นเรียนจริงที่ไม่จำเป็นที่ต้องเน้นแต่เนื้อหา แต่เสริมกระบวนการที่ทำให้ นักศึกษารู้สึกว่าอาจารย์เข้าใจพวกเขา ซึ่งนักศึกษาจะมีความสุขที่ได้เรียนรู้ เป็นชั้นเรียนที่ผ่อนคลาย มีการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา เมื่ออาจารย์เริ่มต้นบทเรียน นักศึกษาจึงพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างเต็มที่ และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

จากการนำแนวทางดังกล่าวไปจัดในชั้นเรียนจริงในมหาวิทยาลัย ทำให้มีการขยายผล คือเกิดการเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อศึกษาวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีการเปิดชั้นเรียนให้อาจารย์เข้าเยี่ยมได้โดยมีการกำหนดเงื่อนไขกล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนจะขอจำกัดจำนวนและเลือกอาจารย์ผู้เยี่ยมชั้นเรียน เนื่องจากหากอาจารย์ผู้สอนไม่คุ้นเคยกับอาจารย์ผู้เยี่ยมชั้นเรียน ก็อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกที่ไม่เป็นธรรมชาติระหว่างการสอนในชั้นเรียนได้ หลังการสอนจบลงก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อการสอนอย่างเป็นทางการในชั้นเรียนได้ หลังการสอนจบลงก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อการสอนอย่างเป็นทางการในชั้นเรียนต่อไป แนวทางการขยายผลจะเริ่มจากกลุ่มอาจารย์วงเล็กเข้าไปกระตุ้นและเชิญชวนอาจารย์ในคณะของตนเองเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันก่อน จากนั้นก็จะเริ่มให้เยี่ยมชั้นเรียนซึ่งกันและกัน ซึ่งจะขยายเป็นวงกว้างต่อไป แม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่เห็นผลสำเร็จในเรื่องนี้อย่างชัดเจน แต่มหาวิทยาลัยก็หวังว่าอาจารย์จะร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในจุดมุ่งหมายของแต่ละวิชาและเกิดความอยากและความสุขในการเรียน ดังนั้นการขยายผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนของคณะต่างๆ อย่างกว้างขวาง จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้